

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Бакалової Наталії Миколаївни

«Моделювання діяльності страхових компаній»,

яку подано на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук за спеціальністю

08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці

1. Актуальність, мета та завдання дослідження

Ринок страхових послуг є частиною фінансового сектору. Страхові компанії виступають суб'єктами діяльності на ринку фінансових послуг, тому вони демонструють деяку схожість з іншими фінансовими установами. Водночас, через специфіку своєї діяльності страхові компанії формують окрему групу фінансових установ, яка і формує страховий ринок. Процес управління страховою компанією повинен бути розроблений таким чином, щоб він адаптовувався до характерних особливостей специфіки її діяльності.

Завданням страхового сектору є стабілізація економіки, незалежно від її масштабів, тобто як у сфері малого та середнього підприємництва, так і транснаціональних компаній. Досить часто досліджуючи дану проблематику вчені роблять акцент на усуненні ризику, що призвело б до відсутності розвитку страхування. Основною метою страхування є процес управління ризиком, щоб стохастичні чинники не загрожували стабільності системи як на місцевому, національному, так і на регіональному рівні. На прикладі нещодавньої фінансової кризи можна продемонструвати потужність страхового сектору, який постійно адаптується до екзогенних змін. Це і зумовлює актуальність теми дослідження, оскільки світова кон'юнктура ринків постійно змінюється і тим самим постають нові виклики перед страховим сектором.

Ключові результати дисертаційного дослідження були отримані у межах виконання науково-дослідних робіт кафедри автоматизованих систем і моделювання в економіці Хмельницького національного університету і є частиною комплексної теми «Моделювання фінансово-економічної безпеки

підприємницьких структур в стратегіях їх інноваційного розвитку» (номер державної реєстрації 0117U001170). Автором розроблено методичні засади оцінювання і моделювання ризиків страхових компаній в контексті забезпечення їх фінансової безпеки.

Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання економіко-математичного апарату для моделювання розвитку страхових компаній. У відповідності зі сформульованою метою дослідження визначено та вирішено наступні завдання:

- досліджено особливості функціонування страхових компаній у фінансовій системі країни;
- проведено аналіз теоретичних підходів до управління ризиком в страхових компаніях;
- розроблено методичний підхід до використання оцінки впливу перестраховування на діяльність страхових компаній;
- виокремлено особливості використання динамічного фінансового аналізу для страхових компаній;
- розроблено систему критеріїв оцінки ефективності функціонування страхових компаній;
- побудовано модель впливу розвитку страхових компаній на економічне зростання країни;
- встановлено причинно-наслідковий взаємозв'язок між попитом на страхові послуги та нерівністю доходів населення.

2. Новизна наукових результатів, отриманих в дисертації

Аналіз дисертаційного дослідження дозволив виявити низку наукових результатів, що дають змогу зробити висновок про внесок здобувача у дану проблематику.

Зокрема можна стверджувати, що у роботі Бакалової Н.М.:

- вдосконалено методичний підхід до оцінювання економічної спроможності страхової компанії, що дозволяє визначити її фінансовий стан,

виявити слабкі місця, передбачити та згладжувати ефект від негативних явищ в екзогенному та ендегенному середовищах для елімінування негативних результатів діяльності та банкрутства;

- вдосконалено прогнозну модель оцінки взаємозв'язку між страхуванням та економічним зростанням на основі прямого впливу страхування на економічне зростання, яка на відміну від існуючих в емпіричному дослідженні дає змогу встановити, що такий вплив залежить від середовища функціонування страхової компанії;

- дістали подальшого розвитку теоретико-методичний підхід до використання директиви Європейського Союзу Solvency II у вітчизняній практиці, який на відміну від існуючого вимагає впровадження сучасних процедур управління ризиком;

- дістали подальшого розвитку модель попиту на страхові послуги, побудовану на основі розробленого механізму впливу страхування на економічне зростання, що дає змогу визначити основні джерела розвитку його потенціалу крізь призму страхування життя, приватних заощаджень, субституційних ефектів та інвестиційного середовища;

- дістали подальшого розвитку моделі поведінки ринку страхових послуг з врахування інтеракції, які на відміну від існуючих дають змогу оцінити вплив ендегенних чинників на величину розмірів і динаміку розвитку ринку;

- дістали подальшого розвитку методичний підхід до використання динамічного фінансового аналізу в страхуванні, який дозволяє проводити інтегрований, цілісний та кількісний аналіз чинників ризику та вивчати зв'язок між факторними ознаками, що дає можливість менеджменту страхових компаній вільно формувати стратегії розвитку, побудовані на результатах використання математичного апарату;

- дістали подальшого розвитку теоретичний концепт перестрахування з метою розкриття сутності поняття, тобто крім виокремлених управлінського, організаційно-правового та юридичного підходів було запропоновано виокремити економічний та захисні підходи, що дає змогу охарактеризувати

сутність перестраховування та підкреслить його роль у забезпеченні ефективної діяльності страховика.

3. Ступінь обґрунтованості положень, висновків та пропозицій

Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату, основними опублікованими працями дозволяє зробити висновок, що основні положення, які визначають наукову новизну дисертації являють собою предмет для захисту. Одержані Н. М. Бакаловою нові наукові результати є наслідком оригінального наукового дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації сформульовані автором самостійно і відображають особистий внесок автора.

Отримані здобувачем результати дослідження ґрунтуються на вивченні передової світової та вітчизняної практики моделювання діяльності страхових компаній.

Для досягнення поставленої мети та вирішення задач у роботі використано широкий спектр загальних і спеціальних наукових методів, таких як: монографічного та теоретичного узагальнення – для обґрунтування інформаційного забезпечення дисертаційного дослідження; системного аналізу – для визначення основних чинників впливу розвитку страхового сектору на економічне зростання; регресійного аналізу – для визначення взаємозв'язків між попитом на страхові послуги та нерівністю доходів населення; імітаційного моделювання – для прогнозування діяльності страхових компаній.

Інформаційну основу дослідження сформували законодавчі акти України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг, довідково-інформаційні видання, дослідження та наукові публікації зарубіжних та вітчизняних авторів, матеріали науково-практичних конференцій та інформаційно-аналітичні матеріали дослідних установ, міністерств і відомств, підприємств, організацій.

4. Стиль викладення дисертації та автореферату

Дисертацію та автореферат дисертації, які подано до розгляду, характеризує науковий стиль та логічність викладання основних результатів дослідження. В роботі аргументовано розкрито усі положення та результати, що характеризують наукову новизну та практичну цінність і виносяться автором на захист.

Дисертація викладена грамотно, з дотриманням вимог, що висуваються до кандидатських дисертацій, вона є цілісною науковою працею. Назва дисертації повністю відповідає її змісту.

5. Відповідність автореферату змісту дисертації

Автореферат належним чином відображає зміст дисертації та її основні висновки. У авторефераті розкрито основні результати, отримані в процесі дослідження, ступінь новизни розробок та висновки.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою КМУ №567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями). Суть викладених матеріалів в авторефераті та основні положення дисертації є ідентичним.

6. Оцінка публікацій

Основний зміст роботи опубліковано у 10 друкованих наукових працях загальним обсягом 4,56 друк. арк., з них особисто автора 3,92 друк. арк., серед яких: 2 статті – у зарубіжних виданнях, 4 статті у наукових фахових виданнях, 4 публікації – за матеріалами конференцій.

Кількість наукових статей, їх обсяг та авторський внесок відповідають вимогам п.14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою КМУ №567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями).

Дисертація є самостійно виконаною та завершеною працею, містить нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують конкретне науково-практичне завдання, а саме – обґрунтування теоретико-методичних

положень і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання економіко-математичного апарату для моделювання розвитку страхових компаній. Дисертаційна робота логічно структурована і дозволяє чітко визначити як теоретично-методичні напрацювання здобувача, так і практичну спрямованість окремих результатів проведених наукових досліджень.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам

За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, що встановлені до кандидатських дисертацій.

8. Теоретичне та практичне значення

З теоретичної точки зору цінність представляють наступні результати роботи:

- методичний підхід до оцінювання економічної спроможності страхової компанії, що дозволяє визначити її фінансовий стан, виявити слабкі місця, передбачити та згладжувати ефект від негативних явищ в екзогенному та ендегенному середовищах для елімінування негативних результатів діяльності та банкрутства;

- теоретико-методичний підхід до використання директиви Європейського Союзу Solvency II у вітчизняній практиці, який на відміну від існуючого вимагає впровадження сучасних процедур управління ризиком;

- методичний підхід до використання динамічного фінансового аналізу в страхуванні, який дозволяє проводити інтегрований, цілісний та кількісний аналіз чинників ризику та вивчати зв'язок між факторними ознаками, що дає можливість менеджменту страхових компаній вільно формувати стратегії розвитку, побудовані на результатах використання математичного апарату.

Прикладне значення одержаних результатів полягає тому, що обґрунтовані науково-методичні підходи щодо моделювання діяльності страхових компаній можуть бути використані фінансовими структурами при проведенні інвестиційної політики. Методологічні положення та результати

дисертації, зокрема, методичний підхід до комплексного оцінювання ефективності страхових компаній на основі методу багатомірного ранжування, впроваджений в процесі діяльності АТ «Страхова компанія «ARX» (Довідка № 23/21 від 27.01.2021 р.).

Теоретичні та методичні розробки дисертаційної роботи використані в навчальному процесі при викладанні курсів «Страхові послуги», «Інформаційні системи і технології у фінансово-кредитних установах» на відділенні фінансово-економічної та інформаційної діяльності КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» (Довідка № 9/02-07 від 01.02.2021 р.).

9. Зауваження до дисертації

1. В пункті 1.1 «Страхування як елемент фінансової системи», проведено фрагментарний аналіз тенденцій розвитку вітчизняних страхових компаній. Разом з тим, характеристика відповідних тенденцій на світовому рівні практично повністю залишилась поза увагою автора.

2. Варто було б більш повно описати цільове призначення розроблених моделей взаємозв'язку страхування та рівня життя населення. Доцільно було б побудувати схему взаємозв'язку запропонованих моделей, що дозволило б більш наочно відобразити результати дослідження.

3. В пункті 2.2 «Роль архітектури Solvency II у процесі моделювання діяльності страхових компаній» проведено критичний аналіз адаптації архітектури Solvency II у процес моделювання діяльності страхових компаній, про те було б доцільно вказати можливості, ризики та причини, що стримують процес її імплементації у вітчизняній практиці.

4. Більш повного обґрунтування потребує інформаційний простір дослідження, оскільки сформована система діагностичних показників не дозволяє відобразити динаміку змін.

5. На с. 142 автор зазначає, що більшість вчених, які досліджують взаємозв'язок між страхуванням та економічним зростанням, використовують інструментарій узагальненого методу моментів, який застосовують для аналізу динамічних моделей, на нашу думку, було б доцільно провести порівняльний

аналіз та виокремити основні його переваги перед іншими методами.

Загальний висновок по дисертації

Незважаючи на виявлені недоліки, перелічені зауваження та дискусії положення представлена до захисту дисертаційна робота виконана належному науковому та професійному рівні.

Робота є завершеною науковою працею, виконаною особисто її автором містить науково-обґрунтовані теоретичні і практичні результати характеризується продуманим планом викладу результатів проведення здобувачем досліджень.

Автореферат дисертації за своїм змістом відображає основні положення дисертаційної роботи.

За складом вирішених задач дисертація відповідає паспорту спеціальності 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.

На підставі проведеного аналізу вважаю, що подана до захисту дисертація «Моделювання діяльності страхових компаній» за змістом і оформленням відповідає вимогам п. 9, 11, 12 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор – Бакалова Наталія Миколаївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.

Офіційний опонент:

доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Сумського державного університету
к.е.н., доцент

О.С. Журавка

Сумський національний університет
Ім'я: Стефанюк
03.04.2015
20.04.2015

Підпис: Журавка О.
Керівник: Журавка О.
Відділ: Журавка О.

